

Naj govorim še nekaj o *kritiki*, katero današnje stanje našega slovstva živo terja. Zbijmo si iz glave tisto nesrečno misel, da je kritika zabavljica; kdor to misli, nima pravega zapopadka o njej. Namen kritike je, pisatelje podučevati, jih na pravo pot zavračati in občinstvu dobre knjige priporočati. Ni mi treba dokazovati, koliko ona pripomore k naglejšemu in srečnemu napredku v literaturi; to resnico spoznajo vsi omikani narodi. Naša kritika pa je pri vsem tem dozdej zadela na mnogo ovir in marsikdo ji je bil sovražnik; to pa izhaja od tod, ker je bila deloma sama na sebi piškava, deloma, ker smo bili preobčutljivi in smo se resnice bali, namesto da bi jo bili hvaležno sprejeli in zanjo prosili. Ako mati otroka zaradi pregreškov opominja, je to le v korist otroku, ker se jih tako lažje varje. Kar je opomin materin otroku, to je kritika pisatelju, ako je umna, resnična in zdrava. Njena dolžnost je, ker mora pravična biti, da graja in zametuje vse, kar je narodu v kvar, da hvali in priporoča vse, kar mu je v prid; in če mora tudi pregreške razkriti, s tem nikakor ni zaničevalka pisateljeva, ampak njegova učiteljica; slab pisatelj, kateremu poduk preseda! Ona mora sicer vedeti, ali ima nežnega mladeniča ali zrelega moža pred sabo, nikdar pa ne sme slovstvenih izdelkov meriti po pisateljevi stopnji, na kateri stoji on v družbenem življenju. Zoper to poslednje pravilo se je pri nas večkrat grešilo. Kritik mora dobo, v kateri je pisatelj živel in delal, vedno pred očmi imeti, da mu zamore na vse strani pravičen biti. Naloga kritike ni tjavendan grajati in hvaliti, ona mora stati na podlagi trdnih dokazov in zrelega uma. Iz vsega tega sledi, da mora kritik kaj umna in učena glava biti in da mora z mrzlo krvjo literarne izdelke na rešeto dati.

Hvala Bogu, da imamo že več sposobnih mož med nami! Gotovo se bodo vedeli tudi na polju kritičnem prav moško obnašati. Posebno bi nam ustregel g. *Levstik*, ako bi se lotil pretresov lepoznanjskih zakladov in jih podajal Slovincem v celini. Se ve, da bi bilo tako delo težavno in zamudno, ali korist, ki bi iz njega izvirala, bi bila neprecenljiva.

(Glasnik Slovenski 1858/II, str. 21.)

JE LI NAM TREBA KRITIKE ALI NE?

Med tistimi, ki so se z *Levstikom* vred za *kritiko* poganjali, sem — če se ne motim — najprvi »kramljak«. Spodobi se mi torej, da se pogovorim z Novicami, ki so nas zastran kritike nekako strastno zavrnilo, s prijazno in ne z mogočno besedo, ker dozdeva se mi, da gre za važno reč.

Vidim, da moram povedati, da kritika ne obsega le »gramatike« in »germanizmov«; to je le obleka, ki naj se šele potem sodi, ko se je jedro, to je notranja predmetova cena in razsnova, po celem obsežku vsestransko pretehtala, ne pa »per Bausch und Bogen psovala«. Res je, presojevali in čistili smo črko in gramatiko, ali, kakor Novice pravijo, »gramatiko godli in germanizme grajali«, že doslej času povšeči; zato pa smo tudi tukaj še dovolj srečno napredovali; čeravno je zoper ta napredek včasih kak vihar vstal, vendar je vselej pravo obveljalo in se polagoma ukoreninilo v našem slovstvu. Spominjam le na Čopovo vojsko, na novooblikarski vihar in na pravdo o dovršnih in nedovršnih glagolih. Vse troje je rodilo slovstvu obilo koristi: to spoznajo sedaj